

ANTIKNVARISK MEDVERKAN 2020

Charlotte Skeppstedt

DRÄNGSEREDS KYRKA

UTVÄNDIGA RENOVERING

Hylte kommun, Drängsereds socken, Drängsereds kyrka.

RAPPORT KULTURMILJÖ HALLAND 2020:94

STIFTELSEN HALLANDS LÄNSMUSEER

Stiftelsen Hallands Läns museer, Kulturmiljö Halland.

Uppdragsverksamheten, Halmstad 2020.

Antikvarisk medverkan 2020.

Bild framsida: 2020:79.

Grafisk form: Anders Andersson.

Layout: Charlotte Skeppstedt.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet.

Diarienummer: 2019-21.

INNEHÅLL

Inledning.....	5
Läge.....	5
Beslut och handlingar	5
Genomförande.....	5
Antikvarisk medverkan.....	5
Rapport.....	5
Historik och beskrivning.....	5
Före och under renovering	6
Utförda åtgärder.....	11
Putsade fasader	11
Spåntaken.....	14
Tornöverbyggnadens fasader	17
Källor och litteratur	21
Arkiv	21
Tryckta källor.....	21
Fotonummer	21
Film nr.....	21
Rapporter från Kulturmiljö Halland 2020.....	22

INLEDNING

Läge

Drängsereds kyrkby är belägen i skogsbygden i Hylte kommun i mellersta Halland, och utgör ett sockencentrum. Byn ligger centralt i socknen kring ett fyrvägs-käl och omges av ett relativt öppet odlingslandskap. Terrängen sluttar svagt mot en liten sjö i väster, Drängsjön. Kyrka, prästgård, prästlöneboställe och församlingshem ligger samlade norr om vägs-kälet utmed den norrgående vägen.

Kyrkan är belägen på en medeltida kyrkplats med öppet läge i landskapet och natursköna omgivningar. Kyrkogården inramas av en kraftig stenmur med innanförliggande rader av lövträd samt häckar. Fram till kyrkan och ut i sidogångarna leder grusbelagda gångar. I norr gränsar kyrkogårdsmuren mot prästgården, med en separat liten entré till begravningsplatsen. Kyrkogården utvidgades mot öster omkring 1940 och den tillbyggda delen avgränsas mot väster av den ursprungliga murens östliga stäckning. Det äldre begravningsområdet har en vildvuxen karaktär och är rik på växtlighet, medan den tillbyggda delen i öster har en mer regelbunden struktur. I anläggningen ingår även ett bårhus.

Beslut och handlingar

Länsstyrelsen fattade beslut 2019-01-18, länsstyrelsens d nr 433-4546-18, enligt 4 kap 3 § lagen om kulturminnen, angående utvändig renovering av Drängsereds kyrka. I beslutet fanns följande villkor: *Val av färgtyp till kyrkans putsade fasader ska ske i samråd med antikvarisk expert.* Handlingarna, som är daterade 2018-03-13, är upprättade av August Bergström, Bröderna Bergströms Byggnads AB. En komplettering till handlingarna lämnades in 2018-12-17.

Genomförande

Renoveringen har utförts under sommaren 2020 och arbetena slutbesiktigades av antikvarisk medverkande 2020-08-14. Entreprenör har varit Bröderna Bergströms Byggnads AB.

Antikvarisk medverkan

Antikvarisk medverkan och besiktning av de utförda arbetena har utförts av Kulturmiljö Halland genom byggnadsantikvarier Malin Clarke och Charlotte Skeppstedt. Åtgärderna har dokumenterats vid renoveringens början och efter renoveringen.

Rapport

Syftet med föreliggande rapport är att redovisa den antikvariska medverkan och dokumentationen av renoveringsarbetena. Dokumentationen består förutom en beskrivning av åtgärderna även av fotografier före, under och efter renoveringen. Arkivmaterial förvaras hos Kulturmiljö Halland, Bastionsgatan 3 i Halmstad, d nr 2019-21.

HISTORIK OCH BESKRIVNING

Drängsereds stenkyrka uppfördes i gustaviansk stil 1780-1783 och fick namnet Sophia Magdalena efter den dåvarande drottningen. Den nuvarande kyrkan har haft två föregångare. Den första uppfördes troligen på 1100-talet och brändes ned 1563 under det nordiska sjuårskriget. Den andra byggdes på 1560-talet strax norr om den nuvarande kyrkplatsen. Murverk från 1500-talskyrkan ingår sannolikt i norra långhusväggen. Exteriören är sparsamt dekorerad och är i huvudsak bevarad sedan uppförandet. Kyrkan består av ett rektangulärt långhus med tresidig koravslutning i öster. På långhusets västra del sitter ett gaveltorn med flack tornhuv i gustaviansk stil och lanternin. Vid västgaveln sitter ett tillbyggt vapenhus från 1916, uppfört i harmonierande stil. Långhuset har ett högt, brutet tak täckt med skiffer, medan spån täcker tornhuv och taket på vapenhuset. De vitputsade murarna genombryts av stickbågeformade muröppningar.

Kyrkorummet har en ljus färgsättning i blått, grått och vitt som överensstämmer med den gustavianska stilen. Rummet har vitputsade väggar och täcks av ett tunnvalvt brädtak med blåmålad mittsektion och sidopartier i grått med bibliska motiv och slingornament. Interiörens utseende härstammar främst från genomgripande

renoveringar under 1930- och 50-talen. Nu ändrades delar av inredningen, bl a byttes altarpuppsatsen ut och orgeln från 1867 byggdes om, kyrkorummet målades om och takmålningarna tillkom. Den öppna bänkinredningen från 1916 modifierades på 1990-talet, då även ett stengolv av tegel inlades och läktarunderbyggnader tillkom. Kyrkan rymmer även 1600-talsinredning från sin föregångare: innerdörrar, en dopfunt i malm (1617) och predikstol (1628) i renässansstil.

FÖRE OCH UNDER RENOVERING

Kyrkans putsade fasader behövde renoveras. Det fanns mindre putssläpp och sprickor. Fasaderna behövde avfärgas. På tornets träfasader fanns spjälkade färgskikt och träfasaderna var i behov av ommålning. Torntaken och vapenhustaket av spån behövde rengöras och tjäras.

Putsskador fanns på fasaderna och färgskiktet var vittrat. Skador fanns nedtill nära marknivån, där det även tidigare varit problem. Skador fanns även vid entréerna. På övre bilden putsagningar vid huvudentrén i väster.

Över flera fönster fanns sprickor som har kratsats ur och putsats igen.

Ankarjärnen hade en del rostskador och har rengjorts och rostskyddsbehandlats.

Mindre fläckvis uppkomna putsador håller på att lagas på långhuset norra sida.

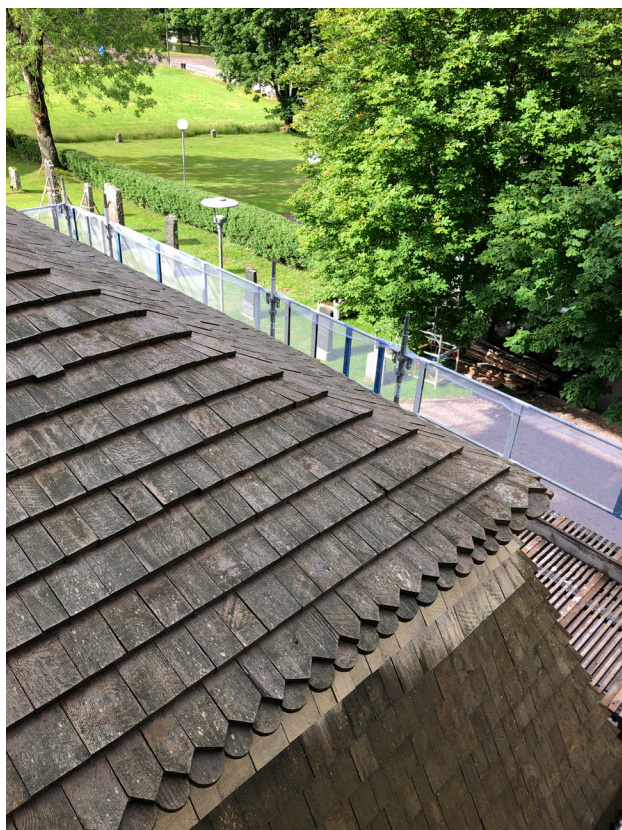
Putsskador fanns runt norra sidoentrédörren. Skadorna håller på att lagas med hydrauliskt kalkbruk.

Kyrkan tre spåntak var i behov av rengöring och tjärning. Det fanns en del påväxt av mossa och alger på taken.

Ovan en detalj av taket på vapenhuset.

Bilderna till höger är från torn-taken. Hörnen var lite anfrätta men inte så mycket så att de behövde bytas. Mycket av den gamla tjäran var bortvittrad.

10 DRÄNGSEREDS KYRKA

Fasaderna på tornöverbyggnaden och lanterninen var i behov av ommålning. Färgen hade börjat spjälka och vittra. Även ljudluckorna var i behov av ommålning. Gångjärnen på ljudluckorna rostade. Korsen på lanterninen är nedmonterade för ommålning.

UTFÖRDA ÅTGÄRDER

Putsade fasader

Fasaderna har rengjorts genom JOS-blästring. Puts-skador har rivits. Putsskador fanns främst på fasaderna nära marken, vid entréerna, som sprickor över fönster samt i övrigt mindre skador fläckvis på fasaderna. Det har tidigare varit problem med putsen nedtill på fasaderna. Putslagningar har utförts med hydraulisk kalkbruk, Saint-Astier NHL 3,5, från Målarkalk AB. Vid

tidigare lagningar har silikatfärg använts, framförallt nedtill på fasaderna men även fläckvis vid lagningar. Vid renoveringen har därför silikatfärg använts. På grund av tidigare användning av silikatfärg är kalkfärg inte möjligt att använda. Fasaderna har grundats med Keim Contact Plus och sedan avfärgats med Keim Soldalit i kulör NCS 0502-Y. Ankarjärnen på fasaden har rengjorts från rost och grundats med järnmönjefärg och målats svarta med linoljefärg från Engwall o. Claesson AB. Ventilerna i grunden har även de åtgärdats med järnmönjefärg och målats svarta med linoljefärg.

Fasaden på huvudentrén efter putslagning och avfärgning.

Nedan: Södra fasaden efter putslagning och ommålning.

Till vänster: Norra sidoentrén efter renovering.

Nedan och nedan till vänster: Koret efter renovering.

Längst ned på sidan: Norra fasaden efter renovering.

Ankarjärn efter rengöring från rost, rostskyddsbehandling med järnmönja och målning med svart linoljefärg.

Nedtill på fasaderna finns ett antal ventiler med galler i gjutjärn. Dessa har behandlats på samma sätt som ankarjärnen, se text till vänster.

Nedan: Norra fasaden och vapenhuset efter putslagning och avfärgning med silikatfärg.

Spåntaken

Spåntaken på tornöverbyggnaden och på vapenhusen har rengjort från smuts, alger och mossa. Taken har strukits två gånger med dalbränd trätjära från Claessons Trätjära AB.

Taket på vapenhuset efter rengöring och tjärning. Taket är mycket vällagt.

Ovan: De båda taken på tornöverbyggnaden efter tjärning.

Till höger: Det nedre takfallet på tornöverbyggnaden efter rengöring och tjärning.

16 DRÄNGSEREDS KYRKA

Till höger: Det övre takfallet efter tjärning.

Nedan: Detalj av det nedre takfallet med den figurskurna nederkanten.

Längst ned på sidan: Det nedre takfallet efter tjärning.

Tornöverbyggnadens fasader

Tornöverbyggnadens träfasader har skrapats från lössittande färg. Ytan har slipats och rengjort. Fasaderna har bättrats med utspädd linoljefärg och strukits två gånger med linoljefärg i kulör NCS 0502-Y. Ljudluckorna har fått samma underbehandling och målats två gånger med linoljefärg i kulör NCS S300-N. Gångjärnen har rengjorts från rost, rostskyddsbehandlats med järnmönja och målats med linoljefärg i samma kulör som ljudluckorna. Det lilla runda fönstret med foder på västra fasaden har målats om med linoljefärg i

samma grå kulör. Linoljefärgen kommer från Engwall o. Claesson AB. Korsen på lanterninen har tagits ned och rengjorts. De har målats om med en guldgul linoljefärg. I handlingen fanns med att korsen skulle förgyllas, men då de aldrig varit förgyllda tidigare, valde församlingen att även i fortsättningen måla dem med en guldgul linoljefärg.

Tornöverbyggnadens träfasader efter rengöring och ommålning med linoljefärg.

Tornöverbyggnaden efter att fasaden och luckorna målats om med linoljefärg från Engwall o. Claesson AB.

Fasaderna har målats om med linoljefärg i en bruten vit kulör och korsen har målats i en guldgul kulör.

Tornluckor har målats om i befintlig ljusgrå kulör. Gångjärnen har rengjorts från rost och rostskyddsbehandlats med järnmönja.

Till vänster: Takfoten på nedre träfasaden efter ommålning.

Ovan: Det lilla runda fönstret på västra fasaden har målats om i samma grå kulör som tornluckorna.

Till vänster: Fasaden mot väster på nedre delen av tornöverbyggnaden efter ommålning med linoljefärg.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

Arkiv

Kulturmiljö Halland, Bastionsgatan 3 i Halmstad

Tryckta källor

Jansson, Bror, Drängsereds kyrka, Hallands Nyheters Tryckeri 1961.

FOTONUMMER

Digitala fotografier till fotodokumentationen utförd vid den antikvariska medverkan av utvändig renovering Drängsereds kyrka förvaras hos Kulturmiljö Halland, Bastionsgatan 3 i Halmstad. Fotografierna är tagna av Malin Clarke och Charlotte Skeppstedt.

Film nr

2020-79

RAPPORTER FRÅN KULTURMILJÖ HALLAND 2020

RAPPORTNR OBJEKT

2020:51	Kvarnadalen i Sällstorp, Vård- och underhållspan
2020:52	Landa kyrka, mögelsanering
2020:53	Societetshuset i Varberg, antikvarisk konsekvensutredning
2020:54	Långanskogen, vård- och underhållspan
2020:55	Göingegårdens smedja, Antikvarisk förundersökning
2020:56	Falkenbergs stadshus, ändring av ventilation
2020:57	Ny spillvattenledning i Skrea. Ark. utredning
2020:58	Lugnarohögen, renovering av gravhög och stuga
2020:59	Boplatsslämningar inom Altona 2:1 och 4:34. Ark. utr.
2020:60	Odlingen, Tönnersjö 4:2, Dokumentation inför riving
2020:61	Excellensen 2, Fasad- och markförändring
2020:62	Arkeologisk utredning av Boberg 8:27
2020:63	Arkeologisk utredning av fastigh. Mellby 5:44 i Södra Mellby, Laholms kommun
2020:64	Landeryds godsmagasin, underlag inför renovering
2020:65	Hunnestad 5:24 och 5:13. Ark. utr.
2020:66	Svenstorps mejeri. Renovering av fönster, etapp 2.
2020:67	Vinbergs prästgård, renovering av fasad
2020:68	Nya fornlämningar på Galgberget, Halmstad stad, Ark. utr.
2020:69	Österskans, Halmstad. Ark. förundersökning
2020:70	Nösslinge kyrka, klimatanpassing
2020:71	Nösslinge kyrka, borttagande av bänk
2020:72	Lugnarohögen inför renovering, Hasslöv socken, Ark. undersökning
2020:73	Bårarps stenbrott, Steninge och Rävinge. Ark. fältinventering
2020:74	Knäreds kyrka, ommålning av utvändiga snickerier
2020:75	Vippentorpet, omläggning av halmtak
2020:76	Frillesås-Rya 4:17, Frillesås socken, Ark. utr.
2020:77	Slätteryds byskola, takrenovering mm.
2020:78	Centralstationen i Halmstad, färgundersökning
2020:79	Lindbergs kyrka, exteriör och interiör restaurering
2020:80	Lindbergs kyrka, bemålat bräddtak
2020:81	Färjeterminalen i Varbergs hamn
2020:82	Abilds kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan, uppdatering
2020:83	Asige kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan, uppdatering
2020:84	Eftra kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan, uppdatering
2020:85	Årstads kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan, uppdatering
2020:86	VA Tönnersjö-Perstorp. Ark utr. Steg 1.
2020:87	Susegården, miljökonsekvensbeskrivning kulturmiljö
2020:88	Radiobyn Grimeton, antikvarisk utredning
2020:89	Slottsmöllan, inför ny detaljplan. Byggnadsantikvarisk utredning
2020:90	Skrea 8:5, Lyckan. Ark. utr.
2020:91	Boplat Slöinge 102:1/L1997:5212. Ark. schaktningsskontroll.
2020:92	Strandhotellet och Hallandsgården inför ny detaljplan
2020:93	Gödestads kyrka, exteriör renovering
2020:94	Drängsereds kyrka, utvändig renovering

Bröderna Bergströms Byggnads AB

Materialspecifikation Drängsereds kyrka

Halmstad 2020-09-03

Utfört	Materialval	Leverantör
Puts Fasad Grundmålning	Keim Contact Plus	Keim Scandinavia AS Guldaldern 6 2640 HEDEHUSENE 0771-742340
Puts Fasad Färdigmålning	Keim Soldalit NCS 0502Y	Keim Scandinavia AS Guldaldern 6 2640 HEDEHUSENE 0771-742340
Putslagning	NHL 3,5	Målarkalk AB Brogårdavägen 11 265 75 HYLLINGE Tel 042-225018
Träfasad	Linoljefärg 0502Y	Engwall o Claesson Götlundagatan 11 124 71 Bandhagen Tel 08-86 03 50
Tornluckor	Linoljefärg S300N	Engwall o Claesson Götlundagatan 11 124 71 Bandhagen Tel 08-86 03 50
Stickor (Tak)	Dalbränd tjära	Claessons Trätjära Järnmalmmsgatan 5 417 07 Göteborg 031-711 42 87

KULTURMILJÖ
HALLAND

Postadress: Tollsgatan 7 | 302 32 Halmstad | Tel: 035-19 26 00

E-post: kansli@kulturmiljohalland.se | Hemsida: www.kulturmiljohalland.se